

A close-up photograph of a water tap with water flowing out. The water is clear and creates a central column that splashes at the bottom, with many bubbles visible. The background is a soft, light blue gradient.

Rødkærsbro Vandværk 1912 - 2012

Rent vand i 100 år

Tekst og layout: Tina Kloster Beck og Claus Gammelgaard, marts 2012

Forord

Det var en gruppe fremsynede borgere der i 1912 stiftede Interestselskabet Rødkærsbro Vandværk I/S. I dag er Rødkærsbro Vandværk et a.m.b.a.

Ved starten af 2012 er der 717 forbrugere fordelt på 639 ejendomme. Rødkærsbro Vandværk leverer i dag vand til næsten alle forbrugere indenfor bygrænsen, samt til en del forbrugere udenfor bygrænsen. Det forventes, at der i fremtiden vil til komme flere forbrugere til udenfor bygrænsen.

Det er et Vandværk i god form der runder de 100 år. En stor del af ledningsnettet er renoveret de seneste 10-20 år. Anlægget er velfungerende og vandet er af god kvalitet.

Talrige af byens borgere har i løbet de 100 år gjort en stor indsats i bestyrelsen for Vandværket, for at forbrugerne i Rødkærsbro Har kunnet og stadig kan få drikkevand af god kvalitet.

De fortjener hver især en stor tak for deres indsats.

Inge Marie Vejrum

Formand

Rødkærsbro Vandværk A.m.b.a

Indledning

Et vandværk udgør et fundament i ethvert bysamfund, stort som småt. Uden et vandværk, der sørger for rent vand og en stabil distribution til alle, har selv et lille bysamfund vanskeligt ved at fungere.

Rent vand er næsten lige så selvfølgelig for en dansker, som den luft vi indånder. Vandet kommer tilsyneladende ind i vores boliger af sig selv, og vandværket, der sørger for, at det er sådan, gør normalt ikke reklame for sig selv. Et vandværk er noget, man kontakter, når vandet holder op med at løbe, og det sker heldigvis sjældent.

Blandt andet derfor er det en god ide at hylde Rødkærsbro Vand-

værk med et jubilæumsskrift, der giver os en påmindelse om, at rent vand ikke er en selvfølge, men frugten af vandværkets løbende kontrol og arbejde med grundvandsboringerne.

Noget helt andet er, at fremtidens vandforsyning i Rødkærsbro måske kan have gavn af, at borgerne bliver mindet om, hvorfor vandet strømmer ud af, og kan drikkes direkte fra, de forsølvende haner rundt om i hjemmene.

Den første vandforsyning

De første tegn på fælles vandforsyning og dybe brønde er flere tusinde år gamle. Lige så gamle som sporene fra de første bysamfund. Vandhjul trukket af bøfler, mennesker eller af vandets strømmende kraft brugtes til at løfte

vandet til overrisling af marker og til at blive ledt gennem lange kanaler af træ. Behovet for vand udfordrede datidens kloge hoveder, og stimulerede dem til at opfinde konstruktioner, der understøttede vandforsyningen. Den dag i dag findes resterne af imponerende aquadukter, der under udnyttelse af det naturlige fald ledte vand fra bjergene ned til oldtidens byer.

Moderne vandværker

Det moderne vandværk med pumper og filteranlæg er ikke nær så gammelt. Ind til midten af 1800-tallet var man i de større bysamfund afhængig af urensset sø- og flodvand. De store bysamfunds opståen i bl.a. England, gjorde det imidlertid klart, at befolkningens sundhed led under udledning af kloak- og spildevand fra private

hjem og industrien. Spildevandet blev udledt i det samme vand, hvorfra man bl.a. hentede drikkevandet.

I England begyndte man at bruge dampdrevne stempelpumper til at pumpe blødt flod- og søvand op i et bundfældningsbassin og at filtrere vandet gennem store sandfiltre. Efter filtreringen ledtes vandet gennem et rørledningsnet direkte til forskellige boliger og til højdebeholdere, hvis det var nødvendigt for vandtrykkets bevarelse.

Hermed var der taget afgørende skridt til bysamfundenes fortsatte udvikling.

Det første vandværk i Danmark

Odense var den første by i Danmark, der fik et vandværk. Det var i 1853, hvor Odense havde 12.000 indbyggere. Med vandværk menes her en konstruktion bestående af et filteranlæg, en dampmaskine til drift af pumper og et net af støbejernsrør lagt ud i byens gader.

Vandværker og sundhed

Sammenhængen mellem sundhed, et velfungerende bysamfund og vandværker blev herefter mere og mere tydelig. I 1872 henviste en vandværkskomité til, at koleraen havde kostet 276 menneskeliv i Århus, mens den ikke fik fodfæste

i Odense, der havde et vandværk.

I Hamburg opdagede man i 1892 at bydelen Altona, der brugte det engelske filtreringssystem, undgik en omsiggribende koleraepidemi.

Det moderne bysamfund, med vandringen fra land til by og den voldsomme befolkningstilvækst, var meget tæt knyttet til vandværkernes opståen.

Vandværk i Rødkærsbro

I 100 år har borgere og virksomheder i Rødkærsbro nydt godt af vandværkets effektive og kontrollerede distribution af vand.

I en sang fra vandværkets 25-års jubilæum gives der et bud på årsagen til værkets etablering:

"For mange Aar siden, Dengang Rødkjærsbro endnu var en By i sin Vorden, en Forstander skrev i Avisen mintro, at alt var i rædsom Uorden, og alle, som bo'de i Byen - om lidt var døde, da Vandet rentud sagt var skidt."

Denne dramatiske udlægning af årsagen til vandværkets realisering er ikke uden hold i virkeligheden. Men grunden til at borgerne gik i gang med det store og til tider besværlige arbejde med at etablere vandværket, var selvfølgelig mere kompleks, end det ved første

øjeblik så ud til.

Den lille stationsby havde i 1912 en lang række mindre erhvervsdrivende. *Rødkjærsbro og Omegns Borger- og Håndværkerforening* til varetagelse af håndværkets og industriens fremme opstod i 1904. I 1905 etableredes et elektricitetsværk og en kommunal skole anlagdes i 1909. Den voldsomme befolkningstilvækst, som de større danske købstader fik i anden halvdel af 1800-tallet, oplevede Rødkærsbro i de første årtier af 1900-tallet. Skomager, snedker, slagter, købmand, mejeri og flere andre erhverv, der kendetegner et bysamfund, havde behov for samme vilkår som erhvervsdrivende andre steder. Et bysamfund kan ikke udvikle sig, hvis det ikke opgraderer sin infrastruktur. Så selvfølgelig skulle byen have et vandværk.

Første bestyrelsesmøde

Da vandværkets første bestyrelse valgtes på *Rødkærsbro Gestgivergaard* i marts 1912 bestod den af en slagtemester, en fabrikant, en manufakturhandler, en bager og en portør. Altså først og fremmest borgere med den erhvervsdrivendes udsyn. Den private borger i Rødkærsbro havde forholdsvis let adgang til vand gennem brøndboringer og boede i etplanshuse, der ikke kaldte på de store pumpean-

læg. For mange private borgere var det ikke helt indlysende, hvorfor de skulle betale for vandværkets ydelser.

De første Interessenter

Da interessentselskabet i oktober 1912 stiftede en gæld på 12.000 kr., bar gældsbeviset 20 underskrifter. Vandværket etablerede sig altså med 20 interessenter (ejere af fast ejendom). Ved folketællingen i 1911 registreredes 105 husstande i Rødkærsbro.

Opbakningen til vandværket var i starten relativt lille.

Vandværkets etablering

Til projektering og anlæg af vandværket hyrede bestyrelsen civilingeniør Axel P.B. Øllgaard fra Hellerup. Man må antage, at det var et godt valg, da Øllgaard Rådgivende Ingeniører A/S fortsat eksisterer og i 110 år kontinuerligt har opført en lang række vandtårne og vandværker i Danmark. Den meget grundige beskrivelse, der findes blandt vandværkets papirer af betingelserne for etablering af filtre og rentvandsbeholder, vidner om, at ingeniørfirmaet allerede dengang havde stor erfaring med etablering af vandværker.

I juli 1912 købte vandværket en parcel af gårdejer Søren Enevoldsen på Mørksvej. Her etableredes det første vandværk i Rødkærsbro.

Første "vandværksbygning"

I løbet af sommeren 1912 indhentede bestyrelsen tilbud og udførte det nødvendige arbejde ved etableringen af et vandværk. Man gravede brønd og grøfter og nedlagde rør. Bestyrelsen indkøbte filtre og en rentvandsbeholder. I september besluttede bestyrelsen at bygge et hus over brønden bygget af høvlede brædder beklædt med bølgeblek.

Oppumpning

En central opgave for ethvert vandværk er oppumpningen af det dyrebare vand.

Rødkærsgro Vandværk vedtog

i august 1912 at betale fabrikant Phillipsen fra Viborg 735 kr. for levering og opstilling af en elektromotor med pumpe.

Op til og under 1. verdenskrig blev man klar over, at kulforsyningen ville blive usikker, og mange beslutningstagere i Danmark fik alternative energikilder på dagsordenen. De fleste dampanlæg i Danmark brugte kul til opvarmning af vand. Selvom Rødkærsgro Vandværk fra starten vedtog at drive pumpeanlægget med elektricitet, var der en sammenhæng mellem produktionen af elektricitet og brændsler som fx kul. Vandværket kunne derfor indirekte blive påvir-

ket af problemer med brændselsforsyningen under verdenskrigen.

I november 1915 vedtog generalforsamlingen derfor at overdrage til bestyrelsen at anskaffe en vindmotor til oppumpningen af vand. Samtidig blev det pålagt bestyrelsen at undersøge om elektromotoren kunne tage skade af i perioder at stå stille, når vinden blæste. Undersøgelsen lod til at falde heldigt ud, for i december vedtog bestyrelsen at overdrage opstillingen af vindmotoren til Chr. Thestrup fra Bjerringbro og at optage et lån på 1.500 kr. til dækning af dette arbejde.

Elektromotoren sendtes dog alligevel til reparation i 1916, og to år senere vedtog bestyrelsen at undersøge prisen på en ny elektromotor. I 1921 anskaffede vandværket en ny pumpe og motor.

I januar 1922 beskadiges vindmotoren af en storm. Nu var 1. verdenskrig for længst forbi og den internationale handel med brændsel mere eller mindre normaliseret. Selvom bestyrelsen i første omgang undersøgte prisen på en ny vindmotor, besluttedes det at erstatte vindmotoren med en elektromotor, der kørte uafhængig af vind og vejr.

Rødkærsgro

Vandværket fik mellem 1915 og 1922 hjælp af en vindmotor til oppumpning af vand. Det kunne sagtens være den vindmølle, der ses i midten af billedet.

Under 2. verdenskrig vedtog bestyrelsen at anskaffe nyt pumpeanlæg. Det skete i forbindelse med etableringen af et nyt vandværk på en ny grund. I februar 1944 testedes det nye pumpeanlæg og den nye grundvandsboring, og selvom pumpen klarede 30 kubikmeter i timen - hvilket var langt mere end nødvendigt for at dække forbruget - og kørte uafbrudt i fire døgn, sænkedes vandstanden kun med en halv meter.

Det nye anlæg fungerede fortrinligt i en årrække. I 1948 anskaffedes en ny pumpe og i 1950 anskaffedes en ekstra pumpe, en dybvandspumpe, formentlig købt af Poul Due Jensen, Bjerringbro. I 1951 kunne man efter i en periode at have kørt med to pumper konstatere, at boringen indeholdt vand nok til at klare presset. Efter modernisering af vandværket oppumpedes der i 1957 ca. 200 kubikmeter dagligt.

Det var forholdsvis sjældent, at bestyrelsen omtalte akut vandmangel. Men i 1957 og 1958 var vandmanglen i boringen i sommerperioden udtalt. Problemet var så akut, at man overvejede helt at fjerne den elektriske oppumpning, så vandets naturlige tryk bestemte, hvor meget vand der blev hentet op. Og så måtte man tilkalde en brøndborer for at vurdere muligheden for en ny eller en dybere

boring. Efter sommerperioden forsvandt den umiddelbare krise, og man gennemførte først boringen i foråret 1958.

I 1974 eftersås vandværkets to brønde af en brøndborer, og man kom frem til det resultat, at der var for lidt vand til rådighed. Vandværket besluttede at opkøbe jord af kommunen til endnu en boring. Boringen blev imidlertid en nødløsning, for den var ikke tilfredsstillende. I de følgende år foretog vandværket i samarbejde med kommunen flere prøveboringer for at finde en mere varig løsning. Endelig i april 1979 fandt man på Bjerrevej en boring med tilstrækkelig vand til at sikre forsyningen.

Årene fra 1979 og frem var præget af planer om et nyt vandværk. Det kom til at ligge på Bjerrevej, hvor det ligger i dag. På generalforsamlingen i april 1981 kunne formanden meddele, at det nye vandværk var færdigt og indkørt uden andre problemer end visse udsving i vandets tryk. Middelforbruget i det nye vandværks korte levetid var 396 kubikmeter i døgnet og antallet af interessenter var nøjagtig det samme. Laveste vandforbrug havde været 270 kubikmeter og største så meget som 1053 kubikmeter. Vandværket kunne altså klare store udsving i behovet for vand.

I 1982 blev der taget beslutning om en sammenlægning med Rødkærsbro Sydlige Vandværk, og derfor opstod der behov for en 3. boringsgruppe på Bjerrevej, som etableredes i løbet af efteråret.

I 1989 fik vandværket en særlig udfordring i forbindelse med vandforsyning til MD Foods (Arla) i forbindelse med udvidelsen af mejeriet i Rødkærsbro. Vandvær-

ket måtte i denne forbindelse atter i gang med prøveboringer. Vandværkets indvindingstilladelse blev godkendt og hævet til 600.000 kubikmeter.

Vandkvalitet

Sidst i 1990'erne fik vandværket nye udfordringer. Vandkvalitet har selvfølgelig altid været vigtig for både vandværk og forbruger. Vandet kunne smage surt, det kunne

Rødkærsbro Vandværks nuværende pumpeanlæg

have en forkert farve, men det kunne også se ud til at være helt i orden og så alligevel ikke være det.

I 1998 ombyggedes dele af vandværket til et trykfilteranlæg med for- og efterfiltrering, således at vandværket uden brug af kemi kunne reducere grundstoffer som jern og mangan.

Råvandsanalyser viste i 1998 et for højt indhold af pesticider i nogle

af vandværkets borer. Man fortog derfor markvandsboringer to steder for om nødvendigt at etablere en ny indvindingsplads. Det blev dog ikke nødvendigt.

Nedsivning af pesticider fra landbruget i grundvandet var og er et generelt problem. Rødkærsbro Vandværk overholder selvfølgelig lovgivningen gennem løbende eksterne kontrolanalyser af såvel boringsvand som drikkevand. Det

er desværre ikke et spørgsmål om, hvorvidt der findes pesticidrester i det danske grundvand, men alene om de fastsatte grænseværdier overholdes.

Vandmålere, vandforbrugere og priser

Når et vandværk var etableret og varetog vandforsyningen for den enkelte borger, blev det afgørende at føre kontrol med forbruget af vand og at prissætte forbruget.

Ellers kunne vandværket ikke eksistere.

Arbejdet med kontrol, måling og afregning har selvfølgelig fyldt meget for Rødkærsbro Vandværk.

I det følgende gives der nogle eksempler på dette henover de 100 år, der er gået siden vandværkets etablering.

Allerede i september 1912, altså

inden vandværkets officielle indvielse, præciserede bestyrelsen, at visse erhvervsdrivende, bl.a. gartnere, selv skulle anskaffe sig målere, så de kunne føre regnskab med deres vandforbrug. De skulle betale 2. kr. pr. tønde brugt vand og de skulle underkaste sig vandværkets kontrol. I maj 1913 viste det sig, at der ikke var opmålt vandforbrug for gartner Vestergaard. Det ansloges, at han fra sine to havehaner havde brugt vand til en værdi af 10 kr. Hvis han fortsat ville nyde godt af vandværkets ydelser, skulle han selv opstille en vandmåler, så man fremover havde styr på dette ekstraforbrug.

I mange år efter Rødkærsbro Vandværks etablering betalte man pr. hane og ikke efter den mængde vand, der løb gennem hanen. I hvert fald ikke den præcise mængde vand. Rødkærsbro og antallet af interessenter eller medlemmer, var ikke større, end at vandværkets bestyrelse kunne foretage en løbende vurdering af, hvordan den enkelte borger forvaltede sin hane. Et punkt på bestyrelsens dagsorden var ofte et navngivent medlems vandforbrug og en op- eller nedjustering af medlemmets betaling. Udover at betale en fast afgift pr. hane og et fast beløb pr. 1.000 kr. ejendomsskyld, betalte man et af bestyrelsen fastsat beløb, hvis bestyrelsen fandt det nødvendigt.

Én havde et vandbassin, der

krævede et særligt vandforbrug. En anden havde en virksomhed, der krævede mere vand fra hanen end normalt. Bestyrelsen justerede løbende betalingen i disse særtilfælde.

I bestyrelsens protokol kunne der, som her i maj 1918, stå:

”Fra Haveselskabet var forespurgt om Pris paa Vand, det vedtoges at levere Vand for 10 kr. Aarlig pr. Hane, men benyttes en Hane af flere skal hver Betale 10 kr. Aarlig af samme Hane.”

Eller som i 1925 hvor bestyrelsen efter nærmere drøftelse vedtog at forhøje vandafgiften for 11 navngivne medlemmer.

I 1929 vedtoges det at give børnehaverne ved skolen en gratis hane og nogle år senere, at hvis en husstand havde en vaskehus-hane, skulle der årligt betales 1 kr. i afgift for denne samtidig med, at vandafgiften for den almindelige hane sænkedes fra 6 til 4 kr.

I 1932 vedtoges der for første gang regler for forbrugere, der påførte deres hane en slange eller løse rør til havevanding. Hvis man gjorde det, skulle man inden tre dage henvende sig til bestyrelsesformanden med oplysninger om vandforbruget, så bestyrelsen kunne tage stilling til betalingens

Havevanding

Havevanding var og blev en udfordring for vandværket. Op til 2. verdenskrig, hvor værket i sommerperioden havde svært ved at følge med, blev det forbudt at vande have i dagtimerne. I 1940 vedtoges det, at havevanding skulle stige i pris og forbrugerne opfordredes til at spare på vandet. På generalforsamlingen i januar 1953 vedtoges det, at havevanding kun måtte finde sted om morgenen mellem 5 og 7 og om aftenen mellem 19 og 22. Under vandmanglen i sommeren 1957 forbød vandværket vanding af have fuldstændig.

Sådan fortsatte vandværkets bestyrelse med gang på gang at fastsætte regler for havevanding. Nogle år var havevanding helt forbudt. Andre år indenfor visse tidsrum om morgenen eller om aftenen med det forbehold, at vandværket under spidsbelastning helt kunne forbyde havevanding. At havevanding kunne få afgørende indflydelse på den stabile vandforsyning, vi i Danmark nyder godt af, viste sig så sent som i juni 2008, hvor både vandværkets vandbeholder og vandrørene ud til forbrugerne tømtes for vand. Vandværkets formand kunne til TV Midt-Vest fortælle, at årsagen til manglen på vand, rent bortset fra at det var i juni måned, var, at forbrugerne vandede have om natten. Og, tilføjede hun, når rørene tømtes for vand, ville det første vand, der igen løb igennem rørene muligvis være helt mørkt, da belægningen på indersiden af rørene løsnede sig, når rørene tømtes for vand.

størrelse. Senere vedtog man, at det kostede forbrugeren 2. kr. at hægte slanger eller rør til en hane.

Efter 2. verdenskrig vedblev vandværket at afregne pr. hane. Og pga. den manglende måling af det løbende vandforbrug, var forbrugernes afregningsmåde i mange tilfælde individuel og afgiftsformerne mangfoldige og baseret på et skøn.

Allerede i vandværkets første leveår var store vandforbrugere underkastet en eller anden form for vandmåling og i 1920 blev prisen på indførelse af vandmålere vendt, uden at det førte til, at den almindelige forbruger fik vandmåler.

På generalforsamlingen i januar 1960 blev det under eventuelt drøftet, om man skulle opsætte

”vandure” for at opnå en mere retfærdig betaling af vandforbruget. Af de fremmødte stemte 7 for og 7 imod, derfor kom man ikke videre med det.

I 1986 monteredes der som noget særligt vandmålere ved Rødkærsbro Produkthandel og ved Betonvarefabrikken.

I 1989 installeredes der vandmålere hos tre forbrugere. Formålet var at lave stikprøver.

På generalforsamlingen i 1990 opfordrede formanden forsamlingen til, på baggrund af landspolitiske debatter om ressource- og miljøplaner, at komme med en tilkendegivelse om, hvorvidt bestyrelsen skulle arbejde videre med installation af vandmålere hos forbrugerne. Resultatet blev at be-

styrelsen skulle følge udviklingen men ellers holde ”lav profil”.

Vandværkets bestyrelse fulgte de offentlige og kommunale initiativer tæt, og i 1994 syntes udviklingen at presse på for installation af vandmålere. Formanden pålagdes at undersøge hvilke forpligtelser, der i den forbindelse tildeltes vandværket og hvilke tilskudsmuligheder, der fandtes. For vandværket og dets bestyrelse var udgifterne forbundet med installationen selvfølgelig afgørende.

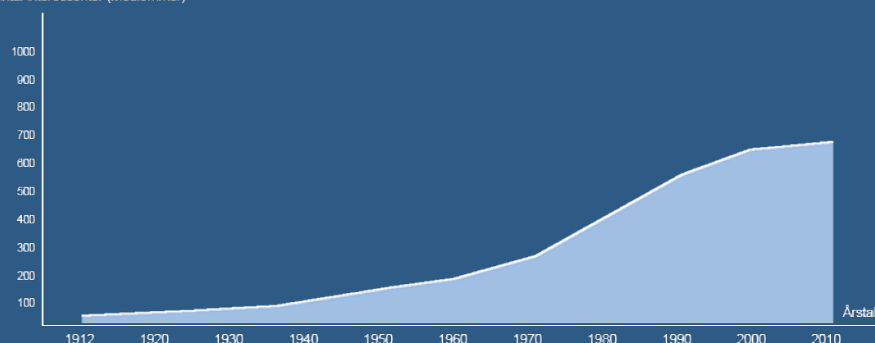
I forbindelse med at staten gennem afgifter begyndte at presse forbrugeren til at spare på vandet, blev det mere og mere aktuelt. Og installationen af vandmålere hos den enkelte forbruger startede i 1994, selvom der først fra januar 1999 var lovkrav om installation af

separate vandmålere, der hvor det var teknisk muligt.

Der var imidlertid ingen tvivl om, hvad vej vinden blæste. Vandmålerne blev installeret hos de enkelte vandforbrugere i Rødkærsbro. Og selvfølgelig medførte det som alle større ændringer en serie nye udfordringer for vandværket. Dels var der spørgsmålet om installation af vandmålere i andelsboliger og dobbeltboliger og hos boligselskabet og Bytoften. Dels skulle der udsendes brev til forbrugerne om selvaflæsning. I formandens beretning fra generalforsamlingen i april 1998 hed det:

”Selvaflæsning og mangel herpå har givet en del besvær og forøget administrationen, som vi dog forventer reduceret ved anvendelse af de gebyrmuligheder, der ligger

Antal interessenter (Medlemmer)

Antal kubikmeter x 1000

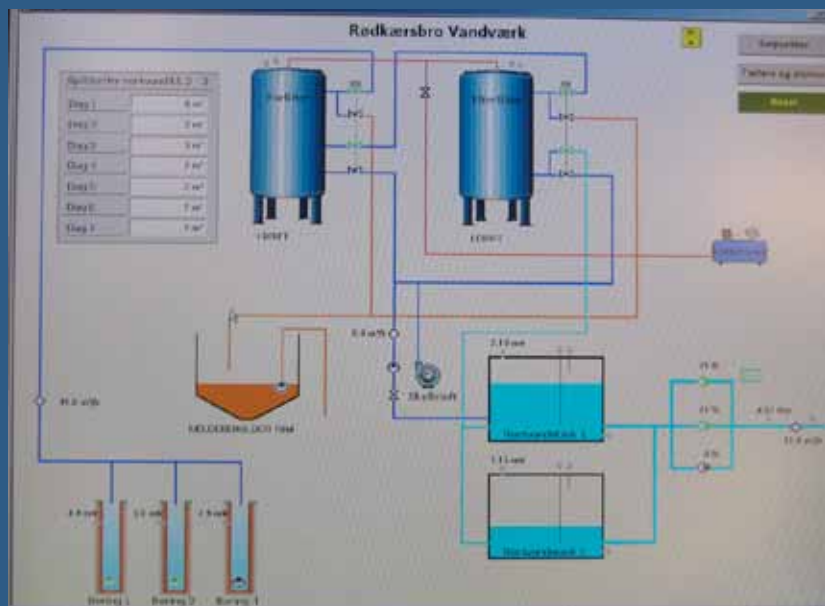

Bag de voldsomme udsving i mængden af oppumpet vand gemmer sig MD Foods (Arla) samarbejde med vandværket. Samtidig blev forbrugerne med indførelse af afgifter og målere bedre til at spare på vandet.

Vandværkets brug af IT

Første gang vandværket gjorde sig overvejelse om at bruge IT, eller EDB som det kaldtes dengang, var i 1991. Det var på et tidspunkt, hvor relativt få mennesker havde en personlig computer, og hvor internettet kun var noget, det amerikanske militær brugte. IT kan som alle ved både gør ting lettere og mere besværligt på én gang. 1995 noteredes det, at formanden havde brugt ekstraordinært mange timer på journalisering af vandværkets ca. 700 medlemmer.

I 1996 ledte vandværket efter en leverandør, der kunne vedligeholde det anskaffede EDB system. Og så i 1997 besluttede bestyrelsen sig for at antage firmaet MICROWA som leverandør efter anbefaling fra revisoren. MICROWA udviklede og udvikler stadig i dag administrative systemer til bl.a. vandværker, der har særlige behov i forbindelse med foreksempel forbrugsafregning.

IGSS overvågningssystem. En hel central del af arbejdet på et vandværk er løbende overvågning af råvandsbehandlingen. Brugerfladen viser bl.a. borer, trykfilter, bundfældning og rentvandsbeholdere.

i vort takstblad.”

Der var ca. 100 forbrugere, der ikke havde indsendt selvaflæsningen ved årsskiftet 96/97. Efter indsendelse af ”erindringskrivelse” manglede der forsat 25 aflæsninger, som vandværket selv måtte foretage. Fremover ville vandværket konsekvent skønne et forbrug på 170 kubikmeter pr. år samt opkræve et gebyr på 250 kr., hvis aflæsningen ikke kom i hus.

Der var også målere, der stod bomstille og så måtte man afregne efter tidligere forbrugsmålinger.

De installerede vandmålere gav også vandværket mulighed for at sammenholde mængden af oppumpet vand med forbrugers aflæste (registrerede) forbrug. Det gav en hårrejsende stor difference i 1996, som førte til opstilling af ny måler på vandværket og en skrivelse til *Told & Skat* om refusion af for meget betalt vandafgift.

Installationen af vandmålere overalt i Danmark førte i årene efter år 2000 sammen med stigning i prisen på vandforbruget til en stor spareiver hos de danske forbrugere. Forbruget målt i antal liter vand pr. person pr. dag faldt drastisk.

Muligheden for at borgeren kan aflæse og bliver afregnet efter sit løbende forbrug, giver vandværket

nogle administrative udfordringer. Samtidig får vandværket nogle enestående muligheder for at sammenholde mængden af oppumpet vand med mængden af faktureret vand. For borgeren giver vandmålerne mulighed for at spare penge og vise samfundssind.

Sammenlægningen

I Rødkærsbro blev der den 27. maj 1948 stiftet et vandværk i den sydlige del af byen: Rødkærsbro Sydlige Vandværk. Vandværket var beliggende på Kjellerupvej 1, og dets formål var at tilvejebringe et vandværk for den sydlige del af byen.

I protokollerne fra 1948 for Rødkærsbro Vandværk nævntes det nye vandværk i byen ikke, og heller ikke i avisen, stod der noget om stiftelsen af endnu et vandværk i Rødkærsbro.

Det har altså ikke været muligt at finde oplysninger om, hvorfor der blev oprettet yderligere et vandværk. Der blev dog i perioden fra 1945 til 1949 udstykket 38 byggegrunde og det kunne naturligvis være en af årsagerne til, at et nyt vandværk stiftedes.

De to vandværker fungerede sideløbende. Fra og med 1976 ønskede Bjerringbro Kommune en plan for vandforsyningen i Rødkærsbro, hvorefter parterne af-

holdt flere møde.

Rødkærsbro Vandværk forsøgte i september 1976 at indlede et samarbejde med byens sydlige vandværk. Fra Rødkærsbro Vandværks side ønskede man, at de to vandværker skulle indkalde alle deres medlemmer/forbrugere til et fælles møde, hvor man skulle drøfte den fremtidige vandforsyning og evt. en fælles boring, da Rødkærsbro Vandværk ikke kunne forsyne flere.

Rødkærsbro Sydlige Vandværk afslog dog invitationen med henvisning til, at for deres del fungerede vandforsyningen udmærket, hvorfor man ikke ville være med til at dele udgifterne til en fælles boring og heller ikke være medindbyder til et sådant møde.

Selv om det sydlige vandværk afslog invitationen med henvisning til, at man havde vand nok i denne del af byen, lod det dog ikke til at holde stik. Vandværket ansøgte i dec. 1976, altså tre måneder senere, kommunen om en ny boring med den begrundelse, at man ønskede at have vand i reserve. Det sydlige vandværk kunne dog stadig, ifølge dets protokol, "betjene en del mere boligbyggeri og også nogen industri ved Kjellerupvej", men allerede i januar 1977 afslog vandværket ved et møde at udvide forsyningsnettet i industriområdet

med den nuværende kapacitet - og inden der forelå en tilladelse til en ny boring.

På baggrund af det sydlige vandværks ansøgning om en ny boring, og at Rødkærsbro Vandværk var nødsaget til enten at foretage nye boringer og evt. bygge et nyt vandværk, ønskede kommunens tekniske udvalg, at de to vandværker fandt et fælles fodslag for vandforsyningen i byen. Dette lykkedes dog ikke på dette tidspunkt og ved generalforsamlingen i Rødkærsbro Vandværk i april 1979, blev det besluttet, at der skulle bygges et nyt vandværk. Samtidig blev det Sydlige Vandværk stillet over for krav fra både kommune og amt om at levere en større vandkapacitet - til bl.a. industriområdet og langs Århusvej. På baggrund af en evt. udvidelse indhentede Rødkærsbro sydlige vandværk i marts 1979 tilbud - det beløb sig til 735.000,- kr. Det vil sige, at begge vandværker stod over for nogle meget store udgifter til nyinvesteringer.

Kommunen sammenkaldte løbende i perioden fra 1979 til 1981 til møder. Ved møderne kom kommunen med forskellige udregninger og oplæg til sammenslutninger af de to vandværker i Rødkærsbro. Rødkærsbro Vandværk anbefalede i store træk kommunens forslag allerede fra foråret 1979, mens der i Rødkærsbro Sydlige Vandværk ikke var stemning for en sammen-

Dig og vandværket

Rødkærsbro Vandværk er et andelsselskab. I vedtægterne står der bl.a.:

"Enhver, der har tinglyst adkomst til fast ejendom i forsyningsområdet, kan blive medlem af selskabet."

Den direkte kontakt mellem den enkelte forbruger i Rødkærsbro og vandværket har altid været en væsentlig del af vandværkets aktiviteter. Bestyrelsen har gennem årene måttet tage stilling til utallige henvendelser fra borgere i Rødkærsbro. Som forbruger henvender du dig selvfølgelig ikke for gøre opmærksom på, at alt er i den skønneste orden. Henvendelserne til vandværket drejer sig oftest om uregelmæssigheder, fx at vandet ikke ser ud som det skal, smagen er ændret eller vandets tryk er forsvundet. Det kan også dreje sig om opklarende spørgsmål i forbindelse med annoncerede ændringer, såsom installation af vandmålere.

Generalforsamlingen er vandværkets højeste myndighed og her er det medlemmerne, der bestemmer. På Rødkærsbro Vandværks generalforsamlinger møder der som regel få medlemmer op. Og det hænger jo nok sammen med, at vandværket i det store hele fungerer, som det skal. På generalforsamlingen kan du få direkte indflydelse på vandværkets drift.

På generalforsamlingen i 1997 mødte 5 medlemmer op foruden bestyrelsen. Alle 5 medlemmer havde ordet. Der blev bl.a. spurgt om, hvor og hvem man henvendte sig til i forbindelse med vandsvigt, og der blev fremsat et ønske om, at oplysninger herom blev bedre adviseret. Det blev foreslået, at oplysninger om dette blev adviseret på det årligt fremsendte selvaflæsningskort.

Dette er bare et lille eksempel på, hvordan generalforsamlingen fungerer, og at du kan få direkte indflydelse på vandværkets drift.

lægning ved dets generalforsamling i marts 1979.

I juni 1981 blev der nedsat et sammenlægningsudvalg bestående af to bestyrelsesmedlemmer fra begge vandværker. Udvalget kom med et udkast i september 1981. Ved de to vandværkers generalforsamlinger, henholdsvis d. 17. og 24. september 1981, stemte et flertal for en sammenslutning. Den 28. april 1982 var der generalforsamling for etablering af Rødkær- bro Vandværk. 22 interessanter var

mødt op (13 fra det nordlige vandværk og 9 fra det sydlige). Efter seks års tilløb lykkedes det at få én fælles vandforsyning for hele byen.

Mejeriet i Rødkær- bro

I 1988 henvendte MD Foods sig til Rødkær- bro Vandværk. Mejeriet stod foran en udbygning og ønskede derfor at forhandle om en fremtidig levering til det nye mejeri.

I august 1989 indgik vandværket og MD Foods en aftale. MD Foods

og at der under generalforsamlingen ikke havde været stemning for, at man skulle indkalde til en ny generalforsamling inden de juridiske spørgsmål var blevet klarlagt.

Af protokollen fremgår det, at bestyrelsen allerede en uge efter generalforsamlingen afholdt et bestyrelsesmøde, hvor genoptagelsen af den suspenderede generalforsamling var på dagsordenen. Hvornår bestyrelsen henvendte sig til advokaten vides ikke, men advokatens redegørelse forelå bestyrelsen d. 21. maj, og ved bestyrelsesmødet d. 30. maj besluttede man at fortsætte generalforsamlingen d. 5. september.

Ved generalforsamlingen d. 5. september blev det slået fast, at det var de gamle vedtægter, der var gældende. Inden mødet havde to af de fem bestyrelsesmedlemmer meddelt, at de ikke ønskede genvalg. De tre resterende bestyrelsesmedlemmer valgte at trække sig på generalforsamlingen, da det viste sig, at det var de gamle vedtægter, der var gældende. Selv om den gamle bestyrelse var blevet kritiseret for vandkvaliteten og for et lavt informationsniveau, stod der både i protokollen og avisen, at man skyldte bestyrelsen en stor tak for deres arbejdsindsats.

”Mudret generalforsamling”

Sådan skrev *Rødkær- bro – Ans og Omegns Avis* efter afholdelsen af vandværkets generalforsamling i 2001. Rødkærerne var mødt usædvanlig talstærkt op (50 interessenter) til vandværkets generalforsamling. Årsagen til det store fremmøde var ifølge avisen, at vandværket havde haft nogle tekniske problemer, som havde haft indflydelse på vandkvaliteten; og ved mødet blev der fra interessenternes side rettet en voldsom kritik af denne. Der var dog ikke kun kritik af vandkvaliteten – der blev også fremsat tvivl om, hvilke vedtægter der var gældende for vandværket. Ved generalforsamlingen i april 1999 var der nemlig blevet fremlagt og vedtaget nye vedtægter, men disse var aldrig blevet lovligt godkendt ved en ekstraordinær generalforsamling, og et flertal af de fremmødte vedtog at suspendere generalforsamlingen i 2001. Den siddende bestyrelse blev pålagt inden for en 4-6 ugers periode, med bistand fra jurister, at få afklaret, hvilke vedtægter der var gældende og indkalde til en ny generalforsamling.

Da fristen på 4-6 uger ikke blev overholdt stiledede en række borgere i juni et åbent brev til vandværket i avisen. Endvidere blev der på initiativ af en række interessenter afholdt et orienterings- og debatmøde om vandværket i slutningen af juni. Vandværkets bestyrelse forsvarede sig i avisen med, at det ikke havde været muligt at overholde fristen,

forventede at bruge 180.000 m³ om året, og det var derfor nødvendigt at udvide vandværkets forsyningsgrundlag, og af denne grund var tilslutningsafgiften for MD Foods på 750.000 kr.

Da MD Foods allerede i 1991 brugte mere vand end forventet, var der et møde mellem vandværkets formand og MD Foods, hvor priserne for merforbruget diskuteredes. Uenigheder mellem vandværket og MD Foods omkring afregningen for 1991 betød, at MD

Foods ikke accepterede den fremsendte faktura fra vandværket - og dermed at betale. En konflikt, som fortsatte i 1992-1994 og som endte med et forlig i september 1994. Vandværket havde på dette tidspunkt omkring 600.000 kr. til gode hos MD Foods. MD Foods meddelte vandværket i 1994, at det i 1996 udtrådte som interessent. Herefter blev der lavet en gensidig aftale om nødforsyning, som er gældende den dag i dag.

Rengøring og inspektion af fyldt rentvandstank

Kan man rengøre og inspicere en fyldt rentvandstank? Ja, det kan man. I oktober 2011 havde Rødkærsbro Vandværk besøg af JH DYK fra Galten, et firma der kombinerer dykkereksper-tise med viden om vandværker. JH DYK kom med deres grønne lastbil, som er særlig rustet til den slags opgaver, hvor alt det udstyr, der er i kontakt med vandet, er desinficeret, så risikoen for forurening er minimeret.

På med dragten

Ned i dybet

Hvor blev han af?

På skærmen inde i den grønne lastbil, kan man via dykkerens kamera følge med i støvsugningen

Et moderne vandværk

Rødkærsbro Vandværk er i dag et moderne vandværk med automatiseret drift, samt overvågning og kontrol af værkets distribution til medlemmerne. Svigter enkelte dele i processen, fx iltningen, får vandværkets vagthavende omgående besked via sin telefon.

Vandværket har en hjemmeside med mange nyttige informationer. Her kan du bl.a. få information om værkets drift, grundvand, kontaktdata, selvaflæsning, vedtægter og hvordan du sparer på vandet. Bare for at nævne nogle punkter. Du kan også finde et link til Foreningen af Vandværker i Danmark, som giver dig både nyheder og et indblik i de overordnede vilkår for grundvandsudvinding i Danmark.

Vandværket opfordrer dig til at bruge dit medlemskab, eller bare din status som bruger, til at sætte dig ind i vandværkets drift, udfordringer og vedtægter og at møde op på generalforsamlingen.

Rent drikkevand er et fælles anliggende.

Anvendt materiale

Protokoller fra Vandværkets Arkiv

Karlby, Henning og Sørensen, Inga: *Vandforsyning*, Teknisk Forlag 1998

Bjerrum, Paul: *Fra de første fyrre år af Rødkærsbro historie*, Rødkærsbro 1988

Rødkærsbro gennem 75 år, Rødkærsbro 1979

Rødkærsbro og Omegns Borgerforening: *Rødkærsbro gennem 100 år*, Rødkærsbro 2004

Rødkærsbro gennem 50 år, Rødkærsbro 1954

Bjerringbro Avis

Rødkærsbro - Ans og Omegns Avis

Folketællinger

Kort- og matrikelstyrelsen

I 1912 købte vandværkets interessenter en grund på Mørksvej og her etableredes det første vandværk. Selve bygningen var en primitiv trækonstruktion beklædt med blik. I slutningen af 1930'erne kunne borerne ikke længere dække byens behov. Et nyt vandværk blev indviet i november 1942 i lystanlægget Lunden. Lunden afstod en grund til vandværket, mod at det bl.a. sørgede for et springvand i Lundedammen.

I 1956 blev det besluttet at bygge et nyt vandværk. Det kom til at ligge på Brandstrupvej 13b. Øverst ses et billede af bygningen og en del af anlægget.

Generalforsamlingen vedtog i 1979, at der skulle bygges et nyt vandværk, og ved generalforsamlingen i 1980 blev det oplyst, at værket næsten var færdigt. Herover ses bygningen på Bjerrevej, som den ser ud i dag. Den huser vandværkets administration og anlæg.